

Temat przygotowywanej rozprawy doktorskiej: **Inkluzja i zatrudnienie migrantów powrotnych. Przypadek migrantów wracających z Wielkiej Brytanii do Polski.**

Przygotowywane badania mają trzy podstawowe cele. Po pierwsze, kompleksową socjologiczną analizę mechanizmów wykluczenia oraz integracji na rynku pracy poakcesyjnych migrantów powrotnych z Wielkiej Brytanii do Polski. Po drugie, analizę wpływu doświadczenia emigracji na strategie życiowe jednostki po powrocie. Po trzecie, analizę migracyjnych transferów społecznych przekazywanych przez migrantów powrotnych, ze szczególnym uwzględnieniem transferów społecznych wpływających na zmiany w sferze pracy.

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej w samej tylko Wielkiej Brytanii liczba Polaków wzrosła ponad 30-krotnie z 22 tysięcy w 2002 roku do 690 tysięcy w 2007. Szacuje się, że w latach 2004-2014 ponad 1,3 miliona Polaków podjęło pracę w Wielkiej Brytanii, z czego ok. 600 tysięcy wróciło do kraju. Wbrew założeniom części badaczy, powrót z emigracji to dopiero początek długiego procesu (re)integracji w różnych obszarach życia społecznego, którego jednym z podstawowych wymiarów jest praca zarobkowa. Istniejące teoretyczne ujęcia migracji powrotnych oraz wynikające z nich badania empiryczne nie wskazują na jednoznaczną rolę jaką odgrywa doświadczenie emigracji w kształtowaniu karier zawodowych po powrocie do kraju pochodzenia. Z jednej strony podkreślana jest pozytywna rola tzw. kapitału ludzkiego, który nabywany jest podczas pracy za granicą, z drugiej - badacze wskazują na zjawisko utraty przez migrantów części umiejętności, które wynika z pracy niezgodnej z wykształceniem, często poniżej kwalifikacji i w charakteryzującym się dużą niestabilnością wtórnym segmencie rynku pracy.

Przeprowadzone dotychczas ilościowe analizy migracji powrotnych do Polski, wskazują na tendencję do pogorszenia się sytuacji zawodowej przynajmniej części osób wracających do kraju. W badaniach tych integrację na rynku pracy rozumiano jednak wąsko, jako sam fakt posiadania zatrudnienia. Jednak w związku z postępującymi dynamicznie zmianami na rynku pracy i coraz większym uelastycznieniem zatrudnienia powiązanych ze zwiększeniem niepewności zatrudnienia i dochodu (prekaryzacją pracy), a także wzrostem liczby tzw. pracujących ubogich (*working poor*), w prowadzonych badaniach odchodzę od redukcjonistycznego rozumienia integracji. W zamian przyjmuję perspektywę uwzględniającą z jednej strony – przesunięcia migrantów powrotnych wewnątrz zróżnicowanego rynku pracy, z drugiej – to, jak sami migranci postrzegają jakość i warunki swojej pracy.

Konsekwencje powrotów z emigracji nie dotyczą jednak tylko samych migrantów. Oprócz zmian w ich sytuacji zawodowej, migracje powrotne mogą również doprowadzić do zmiany społecznej za pomocą tzw. transferów społecznych. To wprowadzone przez amerykańską badaczkę, Peggy Levitt, określenie oznacza normy, praktyki, tożsamości oraz kapitał społeczny, które cyrkulują ponad granicami, a do kraju pochodzenia imigrantów trafiają przede wszystkim dzięki migrantom powrotnym. W powyższym kontekście analizuję również potencjalne i aktualne transfery społeczne z Wielkiej Brytanii, które na mikro-poziomie prowadzą do zmian w sferze pracy w Polsce. Innymi słowy, badam m.in. to jak zetknięcie się z inną kulturą pracy wpływa, na zachowania na rynku pracy po powrocie oraz to jaki wpływ ma to na zachowania osób, które nigdy nie pracowały za granicą.

Aby poznać i opisać wzajemne relacje mechanizmów prowadzących do wykluczenia lub integracji na rynku pracy migrantów powrotnych z Wielkiej Brytanii do Polski, w moich badaniach zdecydowałem się na połączenie analizy zebranych danych statystycznych z danymi uzyskanymi za pomocą biograficznych wywiadów narracyjnych. Takie wybór pozwala poznać znaczenia oraz motywacje, które migranci powrotni nadają swoim działaniom. Co więcej, dzięki wywiadam biograficznym odtworzyć można obiektywny przebieg ścieżki migracyjnej, kariery zawodowej oraz mobilności społecznej rozmówcy. Jest to szczególnie ważne w badaniach nad sytuacją zawodową na rynku pracy migrantów powrotnych, ponieważ pozwoli zestawić subiektywną interpretację wydarzeń z ich faktycznym przebiegiem. W toku badań planowane jest przeprowadzenie 30 wywiadów z migrantami powrotnymi z Wielkiej Brytanii do Polski oraz 20 wywiadów z migrantami powrotnymi, którzy, po przynajmniej półrocznym pobycie w Polsce, zdecydowali się na ponowną emigrację. Zdecydowana większość dotychczasowych badań nad migracjami powrotnymi pomijała tę drugą grupę osób, co, jak zakładam, istotnie wpłynęło na ich wyniki. Dzięki wywiadam z ponownymi emigrantami do Wielkiej Brytanii, możliwe stanie się dotarcie m.in. do momentu, w którym próba integracji po powrocie zakończyła się opuszczeniem kraju.